

**Розділ III. ЄВРОПОЦЕНТРИЧНА ТА КОМПЕТЕНТІСНО
ОРІЄНТОВАНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ТРЕНД:
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ, ЕМОЦІЙНО-
КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ,
ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

**СУЧАСНИЙ СТАН ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**

КАМЕНЩУК ТЕТЯНА ДМИТРІВНА

кандидат педагогічних наук, директор Департаменту гуманітарної
політики Вінницької обласної військової адміністрації,
старша наукова співробітниця лабораторії психологічного супроводу
дітей з особливими освітніми потребами
Українського науково-методичного центру
практичної психології і соціальної роботи
ORCID: 0000-0002-6231-8749
e-mail: ktania3007@gmail.com

Анотація. У тезах коротко окреслено основні тенденції щодо розвитку інклюзивної освіти у Вінницькій області на прикладі роботи Інклюзивно-ресурсних центрів, зокрема представлено статистичні дані щодо охоплення освітніми послугами дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, Інклюзивні ресурсні центри, освітні послуги, психолого-педагогічна підтримка.

В освітньому діалозі, коли поняття «інклюзія» стає не просто терміном із законодавчих документів, а реальним інструментом захисту прав і інтересів дітей з особливими освітніми потребами, питання забезпечення освітніми

послугами цієї категорії дітей є серед пріоритетних в освітній галузі. Українська система освіти, незважаючи на складні виклики воєнного часу в середині країни, послідовно утверджує принципи рівності, доступності та поваги до людської гідності.

Особливе значення сьогодні приділяється розвитку інклюзії як спеціальної послуги в освітньому процесі. Законодавство значно розширило вибір батьків щодо навчання їхніх дітей з особливими освітніми потребами так, щоб кожна дитина мала змогу реалізувати свій потенціал і відчувати себе повноправним учасником шкільної спільноти.

Осередками первинної психолого-педагогічної підтримки родин з дітьми а надання їм супроводу, у разі необхідності, є Інклюзивні ресурсні центри (далі - ІРЦ). Це ті інституції, де починається якісний шлях дитини в освіті. В них працюють педагоги зі спеціальною освітою, які розуміються на сучасних методиках діагностики та корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Фахівці активно допомагають долати труднощі, що виникають у родин, спрямовують на навчання та розвиток дітей цієї категорії.

Діяльність ІРЦ активно спрямовується на забезпечення реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами на рівний доступ до якісної освіти, проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки їхнього розвитку, надання корекційно-розвиткових, психолого-педагогічних, консультаційних і соціально-психологічних послуг дітям, їхнім батькам та педагогам.

У Вінницькій області ІРЦ укомплектовані фахівцями-консультантами відповідно до штатних розписів на 87%.

Існуюча мережа ІРЦ задовільняє потреби територіальних громад у наданні комплексної психолого-педагогічної підтримки дітям з ООП, проте не повністю забезпечено надання корекційно-розвиткових послуг у зв'язку з відсутністю достатньої кількості спеціальних педагогів. Ці центри проводять роботу з дітьми, що сприяє їхній інтеграції в систему освіти.

Варто зазначити, що кількість дітей, які користуються послугами ІРЦ, також постійно зростає. Так, за 9 місяців 2025 року послугами скористалися 6692 дитини, тоді, як у 2024 році – 5540 дітей. Така динаміка свідчить про зростання довіри батьків до фахівців ІРЦ, підвищення рівня обізнаності суспільства щодо важливості раннього виявлення особливих освітніх потреб та своєчасної психолого-педагогічної підтримки.

Функціонує 6 мобільних ІРЦ, які забезпечені спеціальними автобусами. Вони обладнані усіма необхідними корекційно-розвивальними технологіями та інструментами, як і традиційні інклюзивно-ресурсні центри. Їх використовують для роботи з дітьми за місцем проживання: проведення виїзної команди для комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини чи надання корекційно-розвиткових послуг.

Завдяки такій моделі роботи забезпечується доступність послуг для дітей із віддалених населених пунктів, що є проявом реального забезпечення права кожної дитини на освіту, незалежно від місця проживання та стану здоров'я. Запровадження мобільних ІРЦ – це важливий крок у напрямі зменшення бар'єрів у доступі до освіти. Якщо дитина не може дістатись до звичайного місця розташування закладу, команда за запитом приїжджає до неї. Це реалізація принципів безбар'єрності та рівних можливостей у дії.

Щороку, у січні, керівники ІРЦ готують річний звіт про результати діяльності закладу. Такий звіт є важливим аналітичним документом, що узагальнює основні досягнення, труднощі та напрями подальшого розвитку.

За інформацією з узагальненого звіту з питань діяльності ІРЦ Вінницької області, станом на 01 січня 2025 року загальна кількість дітей, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку в ІРЦ у розрізі типів порушень складає:

2017 дітей з функціональними труднощами, з них до 5-ти років – 1006 дітей, з 6 до 18 років – 997, від 19 і старше – 14. В тому числі із сенсорними

порушеннями – 518 дітей, з моторними порушеннями – 193 дитини, з мовленнєвими труднощами – 1036 дітей;

1118 дітей з інтелектуальними труднощами, з них до 5-ти років – 175 дітей, з 6 до 18 років – 902, від 19 і старше – 41;

248 дітей з фізичними труднощами, з них до 5-ти років – 88 дітей, з 6 до 18 років – 150, від 19 і старше – 10;

930 дітей з навчальними труднощами, з них до 5-ти років – 139 дітей, з 6 до 18 років – 784 дитини, від 19 і старше – 7;

934 дитини з соціоадаптаційними труднощами, з них до 5-ти років – 363 дитини, з 6 до 18 років – 560, від 19 і старше – 11.

За останні п'ять років майже утричі зросла кількість дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються у закладах дошкільної освіти. У закладах загальної середньої освіти цей показник збільшився удвічі. За оперативними даними органів управління освіти територіальних громад Вінницької області, **станом на 1 жовтня 2025 року, у закладах освіти області 3330 дітей з особливими освітніми потребами здобувають освіту за інклюзивною формою навчання.**

У закладах дошкільної освіти організовано інклюзивне навчання для **911 дітей**, створено **470 інклюзивних груп**. Особистісно орієнтоване навчання забезпечують **408 асистентів вихователя**, а також **30 асистентів дитини**, які допомагають малюкам адаптуватися, долучатися до спільної діяльності, розвивати мовлення, пізнавальні та соціальні навички.

У закладах загальної середньої освіти інклюзивне навчання організовано для **2419 учнів**, які навчаються у **1767 класах**. Щоденну підтримку дітям надають **1772 асистенти вчителя** та **109 асистентів дитини**. Вони працюють у тісній взаємодії з педагогами, фахівцями ІРЦ, психологічної служби та батьками, створюючи атмосферу прийняття і довіри.

Ці дані засвідчують масштаб роботи ІРЦ та стійке зростання кількості дітей, які отримують фахову підтримку. Значного підсилення ІРЦ надається за рахунок державної субвенції, що передбачає не лише заробітну плату фахівцям, а й фінансує закупівлю спеціального обладнання, корекційно-розвиткові заняття.

Висновок. Враховуючи зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами та відповідно запиту на інклюзивну освіту, виникає необхідність змін законодавчих норм для підсилення престижу професії асистентів вчителів/вихователів, асистентів дитини, спеціальних педагогів, практичних психологів, аби збільшити кількість спеціалістів в закладах освіти. Освітні заклади на разі мають значну потребу в спеціалістах, які покликані забезпечили своєчасний психолого-педагогічний супровід та спеціальне навчання для цієї категорії дітей.

Список використаних джерел

1. Каменщук Т.Д., Особливості роботи фахівців психологічної служби в умовах війни: постковідний період. *Психологічні засади збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. 25-26 вересня 2025 року.* / За ред.: О.М. Шпортун, Т.І. Томчук, М.В. Яцюк, Л.І. Чопик, Н.І. Пилявець та ін. – Вінниця: КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», 2025 - С.163-167.
2. Панок, В. Г. (2023). АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ЧАСИ ВІЙНИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І МЕТОДОЛОГІЇ: Наукова доповідь на методологічному семінарі «Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я українського народу у воєнний і повоєнний час», 16 листопада, 2023 р . *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5218>

3. Постковідна соціально-психологічна реабілітація учасників освітнього процесу : метод. посібник/ за наук. ред. В. Г. Панка ; [авт. кол.: В. Г. Панок (керівник), Р. А. Мороз, Т. Д. Каменщук, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, Г. В. Якимчук ; НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи]. Київ : Академперіодика, 2025. 172 с. ISBN 978-966-360-561-6
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747329/>

**МОВЛЕННЄВА САМОРЕГУЛЯЦІЯ
ЯК СКЛАДНИК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПЕДАГОГА**

ДРОЗД ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА

Декан факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

К.п.н., доцент кафедри управління та адміністрування
(м.Вінниця)

Мовленнєва діяльність людини – це основний засіб соціальної взаємодії в усіх сферах суспільного життя. Характеристика мовленнєвої діяльності особистості є показником рівня сформованості її комунікативної компетентності. Для представників професій типу «людина – людина», зокрема педагогічних працівників, комунікативна компетентність є не лише професійно значущою, а визначається серед ключових, оскільки саме засобами комунікації відбувається освітня взаємодія.

Поняття «комунікативна компетентність» потрактоване науковцями як здатність до планування процесу комунікації, вибору вербальних та